

Rapport 13: Är filformaten TIFF och JPEG alternativen vid arkivering?

Ickeförstörande redigering äventyrar bildarkiv

Hans Holmqvist

2023-03-30. Granskad 2023-03-30

*Med ickeförstörande redigering skyddar redigeringsprogram originalets bilddata när filen sparas på en hårddisk eller på andra media. Detta gäller alla filformat och innebär att bildfilen **inte kommer att innehålla gjorda redigeringar**. Det är precis detta som är meningen. Originalen ska inte ändras.*

Kopierar man då bildfilerna från exempelvis en hårddisk till andra media så kommer inte gjorda redigeringar och tillägg i metadata med på ett användbart sätt. De finns med i filen eller i en XMP-fil, men informationen om gjord redigering kan inte användas för att visa eller skriva ut bilden utanför Adobes programmiljö. Detta gäller också backupfiler.

Ickeförstörande redigering gör, enligt författarens mening, att allt redigeringsarbete blir inlåst i Lightroommiljön. Vid löpande arbete är detta inget problem, men det är direkt förödande om man 10 år för sent upptäcker att bildarkivet bara innehåller oredigerade originalfoton. Och att redigeringsinformationen dessutom inte längre är tillgänglig.

När filer ska arkiveras för att bli tillgängliga i en allmän och öppen programmiljö, som vid arkivering, så måste exporten därför göras med särskild omtanke.

Författaren drar slutsatsen att ickeförstörande redigering leder till att redigering som ska fungera utanför Lightroommiljön måste exporteras i antingen JPEG- eller TIFF-filer. Redigering i kamerors RAW-format och DNG fungerar enbart inom Lightroom och i viss Adobe-miljö.

Denna rapport beskriver vad som sker vid export med Lightroom och hur man säkerställer att gjorda redigeringar kommer med till ett bildarkiv.

*

Förutsättningar

En gyllene regel är att alla ändringar av mappar, mappnamn och filnamn ska göras i Lightroom. Det är en förutsättning för att databasen i Lightrooms katalog ska vara uppdaterad om vad bildfiler heter och i vilken mapp de finns. Bildfilen och eventuell säkerhetskopia sparas till en hårddisk när programmet avslutas. En fördel är att alla ändrade bildfiler sparas på ett ställe jämfört med att varje bildfil skulle uppdateras.

All information om vad som görs sparas löpande i Lightrooms Katalog. Vill man att katalogdata ska sparas till bildfilen så kräver det en åtgärd Spara, eller snabbkommando Cmd+S. Originalfilen påverkas inte, men kopierar man filen, t.ex backup, så finns den senaste redigeringsinformationen med tillsammans med bildfilen. Annars finns informationen bara i Lightrooms Katalogfil.

Lightroom kopierar inte filer utan man använder begreppet "Exporterar". Språket kan tyvärr uppfattas vilseleda för vi är ju vana att tänka att om man exporterar exempelvis en bil, maskindelar, trävaror eller något annat så flyttas godset från en plats till en annan. Export betyder i Lightroom således inte att filer förflyttas, utan att en kopia skapas på en annan plats och att originalet blir kvar där det var.

Dessa exporterade kopior kan göras i olika filformat och varianter. RAW-filer är kamerans RAW samt DNG. TIFF kan beskrivas både som en RAW-fil och som en universell specialfil. JPG och PNG är tekniskt sett kamerans rådata som har omvandlats till en matrisfil med pixlar där varje pixel har ett bestämt färgvärde. Det är endast matrisfiler som kan visas på skärm och skrivas ut.

RAW-filer måste transformeras till matrisfiler innan de kan visas och skrivas ut. Därför behövs specialprogram som kan läsa och transformera kamerans rådata till matrisdata. Generella filhanteringsprogram har vanligen inte den kapaciteten, utan det behövs program som Lightroom m.fl. I Applemiljön kan Finder, Förhandsvisning och Bilder i varierande grad läsa men inte hantera RAW-filer. TIFF och JPEG går dock bra.

Ett original redigeras, exporteras och filen är oförändrad!

1. Kamerans RAW som den visas i Lightroom

*

2. Originalen som det visas i Lightroom efter redigering och som exporterad till DNG

3. Den redigerade bilden exporterad som DNG visad i ett externt program, appen Förhandsvisning. Det är den oredigerade originalbilden!

Fotografen som trodde att hen exporterade bild 2 i exemplet riskerar att bli besviken när arkivbilden ska användas utanför Lightroom och det visar sig att det är den oredigerade originalbilden fast i DNG-format.

Att exportera som "Original" löser inte problemet. Det är fortfarande den oredigerade originalbilden som exporteras. Det hjälper heller inte att exportera som DNG därför att Lightroom kommer aldrig att tillämpa redigeringar på RAW-filer.

Konsekvensen är, som jag ser det, att en RAW-fil kan aldrig lämna Lightroommiljön i redigerat skick.

Den måste konverteras till TIFF eller JPEG för att redigeringar ska fungera utanför Adobe-miljön.

4. Den ursprungliga bilden i Lightroom. Den upplysta detaljen visas i Stödraster och helheten i Redigeringsläge

*

Förslag till lösning

Konstruktionen av ickeförstörande redigering innebär i praktiken att man med RAW-format alltid kommer att ha originalbilden i den bildfil som vi hanterar på olika minnesmedia. Den är då opåverkad av redigering. Redigeringsanvisningarna finns i Lightrooms Katalog, inlagd i en XMP-fil eller tillsammans med bilddata, men inte läsbart för andra program. I Lightroom och i Adobemiljön innebär detta huvudsakligen fördelar. Problemet uppstår när man vill att den redigerade bilden ska exporteras till en fil som är användbar också utanför Adobemiljön.

Jag ser för närvarande ingen annan möjlighet än att man måste exportera bildfilen antingen som TIFF eller JPEG. För stor fil eller för komprimerad fil. Ett val mellan två kanske icke önskade alternativ. Jag är tacksam för alternativa förslag.

Dessvärre innebär lösningen ett slags upprepning av det problem som skulle lösas. Här exemplifierat när kamerans original RAW redigeras och exporteras som JPEG för att därefter kunna exporteras vidare till olika projekt.

*

Exempel

När en RAW-bild exporteras till JPEG eller TIFF så är det den redigerade versionen som skapar ett nytt original. Från detta original går det inte att återvända till kamerans originalbild. Det nya originalet kommer emellertid att fungera på samma sätt som i tidigare exempel. Den "Nya originalbilden" kommer inte att påverkas av redigeringar i Lightroom. Det räcker inte att spara

redigeringar vilket är lätt att tro. Bilden måste exporteras i redigerat skick för att redigeringarna ska genomföras i själva bildfilen. Detta är bara möjligt (i Lightroom) med filer i formaten TIFF, JPEG och PNG. Sparas filen i kamerans råformat eller DNG stannar redigeringarna i Lightrooms katalog. De genomförs bara som förändringar i bildfilen när den exporteras i TIFF- och JPEG-format.

Ickeförstörande redigering har en baksida

Det är naturligt att tro att när man sparar en bild så sparas också de redigeringar man har gjort. Redigeringarna sparas faktisk, men till bildfilen eller XMP utan att de tillämpas. I bildserien 5 visas vad som händer.

Spara fungerar absolut inte.

Utanför Lightroommiljön kommer man bara att se och kunna använda den oredigerade originalbilden. Det här kan ställa till ordentligt med trassel när man håller på och redigerar utan att exportera resultatet. Man märker inte problemet i Lightroommiljön utan först när bilden ska användas i andra sammanhang. Detta gäller oavsett filformat.

Man redigerar i Lightroom och sparar bilden. Nu tror man att den redigerade bilden är klar att arkivera, skicka iväg, eller att använda i ett bokprojekt.

Bild 6 visar en fungerande metod. Den redigerade bilden måste exporteras för redigeringar ska genomföras i bildfilen. Dessa redigeringar går inte att ändra.

Men eftersom det är en exporterad fil så kan det opåverkade originalet användas för nya försök om något har misslyckats.

Bilden måste **exporteras** för att redigeringar i bildfilen ska genomföras

5. Originalet i JPEG redigeras till monokrom vintage-bild

5.1 Bilden redigerad och **sparad** som den visas i Lightroom

6. Bild redigerad och **exporterad** som JPEG till ny bildfil. Redigeringarna verkställs i bildfilen. Visad med appen Förhandsvisning utanför Adobe-miljön

5.2. Bilden 5.1 som den visas utanför Lightroom. ATT **SPARA** BILDENS REDIGERINGAR PÅVERKAR INTE BILDFILEN!

En fungerande metod

Originalen i bild 5 kan hanteras som en virtuell kopia som redigeras och exporteras. De virtuella kopiorna måste ha namngemenskap med originalet och bilderna hänger ihop på lite oförutsebara sätt vilket jag tycker krånglar till det. De virtuella kopiornas stora fördel är när man experimenterar med en bild.

Så trots metodens fördelar med att spara på utrymme menar jag ändå att det är enklare och tydligare att exportera originalbilden som "Original". Dvs kopiera den till en identisk kopia och därefter arbeta vidare i kopian.

Att exportera påverkar inte originalet som finns kvar oförändrat. Därför faller, anser jag, argumenten mot upprepad redigering av JPEG. Man behöver inte göra det längre.

Slutsatser

Att redigerade filer bara kan lämna Lightroommiljön i filformaten JPEG och TIFF får betydande konsekvenser när avsikten är att skapa ett bildarkiv med avlägsen tidshorisont. Beroendet av ett visst proprietärt program är oförenligt med god arkivstandard.

Fördelarna med RAW-formaten bör då tas tillvara i det initiala redigeringsarbetet och för bilder som kan anses vara pågående arbete. Någonstans på vägen mot ett Permanent Arkiv måste de redigerade filerna exporteras.

Jag föreställer mig att detta kan ske i samband med att filer flyttas till ett Permanent Arkiv, men också tidigare när fotografen beslutar att filen är färdigredigerad.

*